

Kráľ času

Boli raz dvaja bratia. Trebárs boli jedného otca, jednej matere synovia, predsa to nevyzeralo medzi nimi tak ako medzi bratmi. Ten starší bol lakomý a skúpy, a preto i bohatý, a ten mladší bol chudobný, ale na statočnosť nemal páru v celej dedine. Ten mladší nie raz šiel prosiť sa ku bohatému staršiemu bratovi o pomoc, lebo ho núdza často tak priprela, že nemal čo do úst položiť. Mnoho on nepýtal, len preboha prosil, aby mu dal dačo pojesť. - Ale boháč, akoby mu ani bratom nebol, vyvadil sa naň a "tu ja" - povedá - "budem darebákov chovať" a vystrčil ho von.

Raz ho brat tiež tak nemilosrdne odpravil, a ešte nikdy predtým nebol v takej biede ako práve vtedy. Už si vonkoncom nevedel inak poradiť, šiel do hory, že si vraj aspoň dákych korienkov pohľadá. I hľadal on, hľadal a motal sa po tej hore, a nemohol nič nájsť, iba pod jednou jabloňou napadaných plánok. Nedbal on, že sú kyslé a že mu zuby tŕpnu od nich, naobhrýzal sa ich do chuti, potom sa prevalil na zem a zaspal, sám nevedel ako. A ako tak spal, prisnilo sa mu, že ho ľavá ruka svrbí a že vo svojej chalupe vidí oheň.

Keď sa prebudil, bol celkom premrznutý, triasol sa ako osika, a už začal i mrak padať.

„Ach, kdeže sa ja hriešny človek teraz zohrejem,“ hovoril sám pre seba. „Brat ma do svojho domu nepripustí a v mojej chalupe dávno nebolo ohňa.“

Stojí, premýšľa, čo urobiť, až mu zrazu svitlo v hlave.

"Sprobujem," povedá, „ísť na sklený vrch; ľudia hovoria, že tam naveky oheň horieva. Poručeno pánu bohu!"

Keď sa ľudia nechcú zmilovať, azda sa tam dakto zmiluje nado mnou."

I zobral sa a šiel.

Už zďaleka videl na sklenenom vrchu veľký oheň blčať a okolo neho dvanásť divných ľudí sedieť. Ako bližšie prišiel a tých dvanásť ľudí zazrel, strchol od strachu a všakovak si myslel. Ale si naostatok pomyslel, že veď i tam bude pánboh s ním a šiel rovno ta. Keď už ta prišiel, poklonil sa a začal sa prosiť:

"Ach, dobrí ľudia, zmilujteže sa nado mnou; som chudobný človek, nikto sa o mňa ani neobzrie; strašne som premrzol a v mojej chalupe nemám ani ohňa ani dreva. Dovoľte mi zohriať sa trochu pri tomto vašom ohni."

Všetci dvanásť sa naňho poobzerali a preriekli:

"Synak! Sadni si medzi nás a zohrej sa od daktorého z nás."

Sadol si medzi nich, a keď všetci mlčali, bál sa i on slovo prehovoriť; len sa díval do toho ohňa a prizeral sa na tých dvanástich. Ako sa tak prizeral, videl, že tí dvanásť rad-radom miesta premieňajú. A keď obišli oheň dookola a zasa každý bol na svojom mieste - zázrak na zázraky! Z plameňa vyzdvihol sa starý človek so šedivou bradou až do pása a s plešivou hlavou a takto prehovoril k nemu:

"Človeče! Nekráť tu dni života svojho, usiluj sa a statočne spravuj! Naber si trebárs z tohto žeravého uhlia, veď by sme ho my i tak všetko stroviili."

Tu hneď dvanásť povstávali, nasypali uhlia do hodného vreca a zodvihli mu ho na plece. On sa im pekne poďakoval a vykračoval si za chodníkom s plným vrecem ešte ľahšie ako ta idúci naprázdno, lebo sa bol zohnal a vrece sa mu veľmi ľahkým byť videlo.

Príde domov, tu naradovaný, že už aspoň toho ohňa mať bude, začal vysypať to uhlie naprostred izby. Ale, čo to zasa za zázrak! Každá iskrička, sotvaže doletela na zem; premenila sa na zlatý peniaz. Môžete si pomyslieť, ako mu bolo a že neprestal sypať, kým všetko nevysypal. Tu stála hromada peňazí pred ním a všetky boli jeho. Ani vlastným očiam nechcel uveriť; len keď za hrst dukátov zahrnul, uveril, že je predsa len pravda. Tu padol na kolena a ďakoval pánu bohu, že ho tak podivným spôsobom požehnal a pomohol mu zo všetkej biedy.

Potom mu prišla vola tú hromadu peňazí premerať, ale nemal čím. Nuž šiel k svojmu bratovi a prosil ho, aby mu požičal merice.

"Merice požičať!" rozosmial sa boháč. "Nuž čože budeš s ňou robiť, ty trhan?"

A on celkom pokorne odpovedal:

"Sused mi bol za susek žita dlžen, teraz mi ho vrátil, nuž by ho chcel premerať."

Brat síce neveril, ale mu dal tú mericu, už len aby zvedel, čo chce ňou merať, a preto jej dno pomazal smolou.

Ten mladší brat ak meral, tak meral tie peniaze a nameral ich mnoho. Keď domeral, vzal mericu a zanesol ju bratovi. Ale bohatý brat hneď spozoroval niekoľko dukátov na dne prilepených a s veľkým hnevom okríkol brata:

"Ty taká a taká potvora! Chcel si ma oklamať, ale ti nevypálilo; nazdal si sa, že sa na tvoje dukáty ulakomím? Či by boli hodné. Ale mi naskutku vyjav, kde si vzal tie peniaze, síce stojme bežím a obžalujem ťa, že si tie peniaze ukradol."

Mladší brat, ako statočný človek, všetko vyrozprával, ako prišiel k tým peniazom.

Takýmto činom mal už i mladší brat dosť požehnaní. Kúpil si zeme i statok a hospodáril z pomoci božej, ako najlepšie rozumel. Ale pri gazdovstve potreboval i gazdinú, nuž sa oženil. Vzal si driečne dievča za ženu a žil s ňou v pokoji a radosti.

Ale ten starší brat neprestal závidieť mladšiemu bratovi bohatstva, a trebárs sám mal dosť, predsa sa mu len vždy viac a viac žiadalo. Čo neurobil? Vybral sa na sklený vrch, že veď i on môže tak dobre pochodiť ako jeho brat.

Príde on na ten sklenený vrch, príde i ku ohňu a začne sa prihovárať k tým dvanástim:

"Dobří ľudia, dovoľte mne chudobnému zohriať sa pri tomto vašom ohni. Nočná zima ma celkom zdrobila, vonkoncom nevládzem ďalej a

nemám sa kde zohriať."

Ale mu jeden z tých dvanástich odpovedal:

"Synak, ty si sa v šťastnú hodinu narodil, máš bohatstva dost', ale si zlý a skúpy. Pred nami luhať nesmieš, a že si zluhal, za to ťa neminie pokuta."

Akoby bol hrom doňho uderil, tak sa preľakol boháč, sadol si medzi dvanástich, ale sa bál už potom aj len škrknúť.

Dvanásti si zas premieňali miesta, a keď každý zasa prišiel na svoje, vyzdvihol sa z plameňa človek so šedivou bradou až do pása a s plešivou hlavou a takto prehovoril:

"Zle sa vodí zlým ľudom. Tvoj brat je človek statočný, preto je i požehnaný; ale ty si zlý, preto ťa trest neminie."

Vtom jeden z dvanástich pochytil milého boháča, trhal ho nemilosrdne a podal ho druhému; druhý ho ešte horšie ponamietal a hodil ho tretiemu, tretí štvrtému, štvrtý piatemu, piaty šiestemu, a tak rad-radom až do posledného, a posledný, keď ho dobre potrhal, ponamietal, hodil ho tomu starému človekovi. Tento ho schytil, mäso z neho driapal a jedol, a bezbožný boháč kričal:

"Nešťastný je počet trinásty, ale nešťastnejší som ja."

Dvanásti jedli žeravé uhlie, a keď kohút v dedine zaspieval, zmizlo všetko. Na druhý deň hľadali, vyvolávali boháča, ale sa nikde nemohli dozvedieť o ňom. Mladší brat síce badal, čo sa stať mohlo, ale nepovedal nikomu ani slova.

Ten mladší brat žil si v pokoji so svojou ženičkou. Až si tak bláhali, že im bolo dobre, a vďačne pomáhali i iným. Ale to ich šťastie netrvalo dlho. Bol sa raz náš milý vybral do poľa, a keď sa večer domov navrátil, nemohol nájsť nikde svoju milú ženičku. Chodil sem i ta, volal, spytoval sa, vyzeral; ale o jeho žene ani slychu. Utrápený hľadal a vyzeral ju deň po dni, ale vždycky nadarmo. Už ho potom nič netešilo a nemal nikde pokoja. Vo svojej žalosti vybral sa do sveta, že si svoju milú ženu, čo by kde bola, predsa vyhľadá.

Šiel on, chudáčik, smutný, kade ho dve oči viedli, šiel za veľa dní, až sa naostatok dostal k jednému jazzeru, kde jedna chalupa stála.

,Tu si,' povedá, trochu vydýchnem, a môž byť, že sa i dačoho dopočujem.'

I vnišiel dnu. Ale ho tam zle privítali. V chalupe nebolo nikoho, iba jedna žena, ktorá ako ho zazrela, nastráchaná vykrikla:

"Jaj, pre večného pána boha, človeče, čože ty tu chceš, čože tu hľadáš, ak sa môjmu mužovi na oči ukážeš, hneď ťa zje."

"A ktože je váš muž?" opýtal sa pocestný.

"Nuž, či to nevieš?" odpovedala žena. "Môj muž je kráľ vody, ktorý všetko, čo je mokré, má pod svojou mocou. Utekaj, preboha, utekaj, bo akonáhle príde, naskutku ťa zožerie."

"Ach, veďže sa len zmilujte nado mnou, kdeže sa mám pustiť proti noci, skryte ma dakde, kde by ma nezbadal."

Tak prosil pocestný, až ženu i uprosil a ona ho skryla za pec.

Po chvíli prišiel kráľ vody a ešte len bol pred dvermi, už kričal:

"Žena, človečina smrdí, naskutku mi ju vystanov, lebo zle bude i s tebou."

Darmo by bola tajila; voľky-nevoľky vydala nešťastníka. Tento chudáčik triasol sa ako prút a počal sa vyhovárať, že veď on nič zlého neurobil a že sa len opýtať prišiel, či dačo nechyrovať o jeho žene.

"No, keď si taký statočný," zahomral kráľ vody, "už ti len odpustím; ale ti pomôcť nemôžem, lebo o tvojej žene ničoho nechyrujem, kremä včera som videl pár kačíc po vode plávať a medzi tými len azda nebude. Medzitým vieš ty čo? Chod' k môjmu bratovi, ten je kráľ nad ohňom, hádam ti ten bude vedieť viac povedať."

Náš pocestný bol rád, že po toľkom strachu mohol si v pokoji oddýchnuť. Hneď na druhý deň stúpал zasa ďalej, až prišiel ku kráľovi nad ohňom. Ale mu ani ten nevedel viac povedať a upravil ho k tretiemu bratovi, a ten bol kráľom nad vetrom. Ako ta prišiel a rozpovedal mu, kde ide, zamyslel sa kráľ nad vetrom, krútil hlavou a nevedel mu dať istoty. Naveľa mu aspoň toľko nadštrkol, že sa mu vidí, akoby bol takú a takú ženskú pod skleneným vrchom videl.

Akonáhle to náš pocestný počul, pospolu sa vrátil tou istou cestou, ktorou prišiel, lebo sklenený vrch bol neďaleko jeho dediny; ale domov ani nenakukol, len sa obrátil hore potokom, ktorý tiekol popod sklenený vrch. V tom potoku kúpalo sa mnoho kačíc a tie volali za ním:

"Dobrý človek, dobrý človek, nechod' ta, lebo tam zahynieš."

Ale on nedal sa mýliť a len šiel ďalej, až prišiel pod samý vrch.

Pod vrchom ukázala sa mu diera do vrchu a on pustil sa tou dierou a šiel vždy ďalej a ďalej, až prišiel do veľa chýž. Rad-radom pochodil všetky chyže a naostatok prišiel do tej najväčšej. Tu ho obstalo mnoho stríg a strigôňov a zo všetkých strán ho okrikovali:

"Čo tu chceš, čo tu chceš?"

"Prišiel som si," povedá, "hľadať ženu, lebo mi povedali, že ju tu videli."

"Ej, tu ti je, tu," kričali strigy okolo neho. "Ale ju nedostaneš, iba ak si ju medzi sto ženskými poznáš."

"Nuž," povedá, "akože by som si ju nepoznal?! Aha, hľahľa, veď je tu!" a ešte nebol ani dobre dopovedal, už jej bol okolo hrdla.

I žena ho objímala a tak sa tešili oba, že boli zasa spolu. A ako sa tak láskali, pošepkala mu žena do ucha:

"Teraz si ma len poznal: ale neviem, či ma i zajtra poznáš, lebo nás bude dvesto rovnako poobliekaných. Ale vieš ty čo! Chod' v noci ta na sklenený vrch, tam je krá! nad časom a má dvanásť sluhov, spýtaj sa ho, ako by si ma mohol poznať. Ak si dobrý, pomôžu ti; ale ak si zlý, zožerú ťa, že ani košťalik neostane z teba."

"Dobre, dobre," odpovedal jej i on do ucha, "pôjdem sa spýtať; ale mi skôr povedz, prečo si mi tak nenazdajky zutekala?"

"Ja som," povie žena, "zutekala: ale ma jeden poľovník vyvábil na potok, a keď som prišla, len čo ma a seba vodou poffkal, naraz mi a jemu krídla narástli, on krídlami strepotal a v tom okamihu sme sa premenili na kačice. Už som potom voľky-nevoľky šla za ním, až ma doviedol sem a tu ma zasa premenili na ženu. Ale už teraz pôjdem s tebou, ak si dobrý, lebo ma len tak budeš môcť poznať."

S tým sa rozlúčili. Ona šla medzi druhé a on sa pobral na sklenený vrch.

Sluhovia kráľa času sedeli okolo ohňa, a keď prišiel k nim náš pocestný, hneď ho poznali a spytovali sa, že čo chce.

"Rád by som," povedá, "zvedieť, ako by mohol naráno poznať moju ženu medzi dvesto ženskými."

"Jaj, dobrý človek, my ti v tom porady neznáme; ale počkaj málo, a snáď náš pán bude vedieť."

O chvíľu sa zdvihol z plameňa starý človek so šedivou bradou až do pása a s plešivou hlavou, a keď mu pocestný svoju žiadosť predniesol, odpovedal:

"Vnuk môj! Všetky budú rovnako poobliekané, len tvoja žena bude mať na pravej nohe v krpčeku čiernu cverničku."

Poďakoval sa pekne za dobrú radu a ponáhlal sa dolu. Na druhý deň medzi dvesto rovnako poobliekanými vyzeral si svoju ženu a po čiernej cverničke ju i poznal.

Keď raz čo mal uhádnuť, uhádol, nemohli mu ju ani strigy odškriepiť. Nuž mu ju vydali a vypravili ich, ako sa svedčilo.: Dali im peňazí, zbožia i kravu a tá krava mala zvonec, - už je tej rozprávke koniec.